

Nền tảng minh bạch từ số liệu thống kê

Một trong những điểm quan trọng của dự án Luật Thống kê sửa đổi, được trình Quốc hội tại kỳ họp lần này, chính là việc tạo cơ sở pháp lý để bảo đảm tính chính xác và minh bạch của số liệu thống kê. Trong thời gian vừa qua, tình trạng vênh nhau giữa những con số, sự khác biệt giữa các cách thức tính toán chỉ số đã gây nên những khó khăn cho việc xây dựng những quyết sách, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội.

Khi những con số được làm đẹp

Hệ thống số liệu thống kê được hiểu là công cụ quan trọng để "đo" sức khỏe của nền kinh tế, xã hội. Muốn điều hành phát triển kinh tế - xã hội, các cơ quan hoạch định chính sách cần có được một hệ thống số liệu chính xác để trên cơ sở đó, thiết kế ra những chính sách phù hợp.

Trong thực tế đã có không ít những cuộc tranh luận về tính chính xác quanh những chỉ số phát triển kinh tế, nhất là ở cấp độ địa phương. Nói về chỉ số tăng trưởng GDP, có những tỉnh, con số tăng trưởng cao đến đáng ngạc nhiên và có phần khó lý giải nếu đặt trong bức tranh tăng trưởng chung. Thí dụ, như năm 2012, tốc độ tăng GDP các tỉnh luôn ở mức hai con số, nhưng cả nước lại chỉ có 5%. Bộ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư Bùi Quang Vinh trong báo cáo giải trình trước Quốc hội thẳng thắn nhìn nhận, có tình trạng làm đẹp số liệu về tốc độ tăng GDP tại một số địa phương. Cũng vì căn bệnh thành tích, nên khi thấy chỉ số được tính thấp quá thì có lãnh đạo yêu cầu điều chỉnh sao cho cao lên. Do đó, nếu mời chuyên gia tới phân tích, thì sẽ ra một con số không hề giống trong các báo cáo đánh giá kinh tế hằng năm của tỉnh đó. Một khi số liệu tăng trưởng GDP tại địa phương mà không đủ tin cậy thì rất khó khăn trong điều hành chính sách phát triển của chính địa phương này, nhìn rộng ra là cho cả vùng và cả nước.

Có thể đơn cử thêm thí dụ từ việc đưa ra số liệu thống kê về số lượng người lao động có trình độ đại học trở lên bị thất nghiệp. Theo Bộ Giáo dục và Đào tạo báo cáo tổng hợp từ hơn 100 trường đại học khẳng định, số sinh viên tốt nghiệp tìm được việc làm là 50%, ở một số trường tỷ lệ này cao tới 80 - 90%. Tuy nhiên, ở Bản tin Thị trường lao động được Bộ Lao động-Thương binh và Xã hội phối hợp với Tổ chức lao động quốc tế (ILO) thực hiện, công bố các số liệu về thị trường lao động đã đưa ra số liệu lao động có trình độ đại học trở lên thất nghiệp là 162.000 người vào quý II năm 2014. Hai bộ cùng là cơ quan quản lý nhà nước dù có những cách tính toán khác nhau, nhưng nếu tính toán là chính xác thì bức tranh chung đưa lại phải có tính tương đồng. Sự hồ nghi về tính chính xác trong những khảo sát trên lại càng lớn khi thực tế cho thấy tình trạng việc làm của cử nhân đại học sau khi tốt nghiệp không sáng sủa. Như vậy, dư luận có quyền đặt câu hỏi về việc điều hành chính sách giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực liệu có đúng đắn không khi dựa vào những con số thiếu tin cậy này?

Thực tế cuộc sống diễn biến vô cùng phong phú, phức tạp, nhưng những quy định của pháp luật để bảo đảm tính chính xác của các con số thống kê thì lại chưa theo kịp. Theo Luật Thống kê 2003, thống kê của Tổng cục Thống kê là con số cuối cùng. Tuy nhiên, thực tế đơn vị thống kê cũng phải dựa vào số liệu của các bộ, ngành, địa phương. Do đó, nếu bộ, ngành, địa phương đưa ra con số sai, số liệu của Tổng cục Thống kê cũng không chuẩn xác và chính sách đưa ra cũng theo đó mà sai theo.

Lần đầu tiên chuẩn mực hóa chỉ tiêu các cấp

Làm cách nào để hệ thống số liệu thống kê được chính xác, trung thực nhất chính là mục tiêu quan trọng được đưa ra trong Dự án Luật Thống kê sửa đổi mà Quốc hội cho ý kiến ở kỳ họp lần này. Muốn vậy, điều kiện tiên quyết là phải tạo nên thiết chế để giảm được tối đa sự can thiệp sâu, duy ý chí của các tác nhân vào quá trình xây dựng và đưa ra số liệu thống kê. Điều này được hiểu như một sự bảo đảm cho tính trung thực của hệ thống số liệu.

Một nội dung được đánh giá là "khá tiên bộ", đó là cơ quan soạn thảo và cơ quan thẩm tra sau khi rà soát đã ban hành kèm theo dự thảo luật một phụ lục danh mục chỉ tiêu thống kê gồm 21 nhóm với 235 chỉ tiêu. Với hệ thống danh mục này, các chỉ tiêu thống kê đã được luật hóa và có tính pháp lý cao, buộc các địa phương, bộ, ngành liên quan phải tuân thủ chế độ báo cáo, thống kê nhằm bảo đảm tính chính xác.

Tuy nhiên, vẫn còn không ít ý kiến của các đại biểu Quốc hội băn khoăn về hệ thống chỉ tiêu quốc gia. Chủ nhiệm Ủy ban Kinh tế Quốc hội Nguyễn Văn Giàu đề nghị xem xét tính kết nối thống nhất trong quá trình phân cấp thực hiện nhằm khắc phục sự chênh lệch số liệu, nhất là chỉ tiêu GDP cả nước và GDP địa phương, chỉ tiêu việc làm mới, chỉ tiêu giảm hộ nghèo giữa bộ quản lý chuyên ngành và cơ quan thống kê trong thời gian vừa qua.

Về phía cơ quan xây dựng luật, ông Bùi Quang Vinh, Bộ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư khẳng định, đây là lần đầu tiên dự luật quy định hệ thống chỉ tiêu thống kê của cấp tỉnh, cấp huyện, cấp xã theo một chuẩn mực. Thí dụ, số liệu GDP Trung ương sẽ do cơ quan thống kê Trung ương tính, GDP địa phương sẽ được tính toán và kiểm soát theo chuẩn, tránh việc thống kê trùng lặp. Những chỉ tiêu quốc gia khác cũng được thực hiện theo phương thức này.

Với dự án Luật Thống kê sửa đổi, cử tri đang hy vọng về một nền tảng số liệu thống kê tốt hơn, trung thực hơn phục vụ cho việc điều hành sự phát triển kinh tế, xã hội của đất nước được chuẩn xác. Sau hơn 10 năm luật cũ được thực thi, việc hoàn thiện dự luật sửa đổi để tạo dựng được những con số minh bạch và thống nhất cũng chính là chỉ dấu về quyết tâm xây dựng đất nước theo những thang chuẩn cao hơn đáp ứng những chuẩn chung của quốc tế trong một sân chơi rộng lớn hơn.

Nguồn Báo Nhân dân